

Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки

ФОРМУВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

**Збірник наукових праць
№1 (260)**

Київ 2023

**Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць
Вип. 1 (260). – К., 2023. – 133 с.**

Рекомендовано Вченою радою ДНДІМЕ

Протокол №1 від 27.01.2023 р.

Збірник статей присвячено науковим здобуткам молодих науковців – аспірантів та здобувачів наукових ступенів кандидата та доктора економічних наук. Він охоплює широкий спектр проблем із таких напрямів:

- макроекономічні аспекти сучасної економіки;
- інноваційно–інвестиційна політика;
- економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності;
- розвиток регіональної економіки;
- соціально–трудова проблеми.

Розраховано на науковців і спеціалістів, які займаються питаннями управління економікою та вивчають теорію та практику формування ринкових відносин в Україні.

Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 28 грудня 2019 р. № 1643 даний збірник віднесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук, категорія «Б».

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

СТУДІНСЬКА Г.Я., доктор економічних наук (головний науковий редактор)
ХОДЖАЯН А.О доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ПАСІЧНИК Ю.В. доктор економічних наук, професор (заступник наукового редактора)
ЗАХАРІН С.В., доктор економічних наук, с.н.с. (заступник наукового редактора)
АЛЕКСЄЄВ І.В., доктор економічних наук, професор
НЕБОТОВ П.Г., кандидат економічних наук, директор
ВАРНАЛІЙ З.С., доктор економічних наук, професор
ГУЖВА І.Ю., доктор економічних наук
ПИПА В.І., доктор економічних наук, професор
КИЗИМ М.О., доктор економічних наук, професор, член–кор НАНУ
КУЛЬПІНСЬКИЙ С.В., доктор економічних наук
КОРНЄЄВ В.В., доктор економічних наук, професор
ВАСИЛЬЧАК С.В., доктор економічних наук, професор
ЛОПУШНЯК Г.С., доктор економічних наук, професор
КИЧКО І.І., доктор економічних наук, професор
ШОСТАК Л.Б., доктор економічних наук, професор
ГАРБАР Ж.В., доктор економічних наук, доцент, професор
ЧЕРКАШИНА К.Ф., кандидат економічних наук, доцент
ІВАНОВ Є.І., кандидат економічних наук (відповідальний секретар)

МІЖНАРОДНА РЕДАКЦІЙНА РАДА

АГНЕСЬКА ДЗЮБІНСЬКА, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту підприємства
АДАМ САМБОРСЬКІ, доктор філософії, Економічний університет м. Катовіце Польща, кафедра менеджменту підприємства
ВІРГІНІЯ ЮРЕНІЕНЕ, професор, доктор наук, завідувач кафедри філософії та культурології, Каунаський факультет, Вільнюський університет, Литва
ГОРБОВИЙ АРТУР ЮЛІАНОВИЧ, професор, доктор технічних наук, Словацька Академія аграрних наук, член відділення економіки та менеджменту, (Словацька республіка)
ДІАНА СПУЛБЕР, доктор філософії, Університет Генуї, асистент професора кафедри філософії суспільств, м. Генуя (Італія)
ІВАН ТЕНЕВ ДМИТРОВ, професор, доктор економічних наук, Університет «проф. д–р Асен Златаров», завідувач кафедри економіки і управління, м. Бургас (Болгарія)
МІТАР ЛУТОВАЦ, професор, доктор технічних наук, Університет Уніон ім. Миколи Тесла, факультет індустріального управління, завідувач кафедри технологій, м. Белград (Сербія)
ЮРАЙ СІПКО, професор, доктор економічних наук, Словацька Академія наук, директор інституту економічних досліджень, м. Братислава (Словацька республіка)
СОФІЯ ВИШКОВСЬКА, професор, доктор наук, зав. кафедри організації і управління (факультет управління) Технологічно–природничий університет ім. Яна і Єнджея Снядецьких у Бидгощі, Бидгощ, Польща
СТЕФАН ДИРКА, доктор економічних наук, професор, Вища економічна школа, м. Катовіце, Польща, професор кафедри менеджменту і маркетингу. Міжнародний акредитор Міністерства науки і освіти Республіки Казахстан
ТОМАШ БЕРНАТ, професор, доктор наук, завідувач кафедри мікроекономіки, факультет економіки і менеджменту, Щецинський університет, Польща

Друковане періодичне видання «Формування ринкових відносин в Україні»

внесене в міжнародну базу даних періодичних видань:

ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rinkovih vidnosin v Ukraïni

Abbreviated key title: Form. rinkovih vidnosin Ukr.

Індекссування і реферування: Україніка Наукова, Джерело

Міжнародні інформаційні та наукометричні бази даних: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.

Формування ринкових відносин в Україні, 2023. Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ 22545–12445ПР від 20.02.2017 року

© Державний науково–дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, 2023

State Scientific Research Institute of Informatization and Economic Modeling

MARKET RELATIONS DEVELOPMENT IN UKRAINE

**Collection of scientific works
№1 (260)**

Kyiv 2023

**Market Relations Development in Ukraine: Collection of scientific works
Volume 1 (260). K., 2023. – 133 p.**

Recommended by the Academic Council SSRRIEM

Protocol No.1 dated January 27, 2023

The collection of articles is devoted to scientific achievements of young scientists – graduate students and candidates for scientific degrees of Ph.D and doctor of economic sciences. It covers a wide range of issues in these areas:

- Macro–economic aspects of modern economy;
- Innovation and investment policy;
- Economic issues of industries and types of economic activity development;
- Development of a regional economy;
- Social–labor problems.

Collection of works is focused on scientists and specialists dealing with economic management and those, who learn the theory and practice of market economy in Ukraine.

According to the Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1643 of December 28, 2019, this collection is included in the List of scientific professional editions of Ukraine in which the results of the dissertation works for obtaining the scientific degrees of doctor and candidate of sciences, category «B» can be published.

EDITORIAL BOARD

G. STUDINSKA, Doctor of Economics, (Chief Scientific Editor)
A. KHODZHAIAN, Doctor of Economics, Professor (Deputy Editor in Chief)
Y. PASICHNYK, Doctor of Economics, Professor (Deputy Editor in Chief)
S. ZAKHARIN, Doctor of Economics, Professor, Senior Researcher (Deputy Editor in Chief)
I. ALEKSEEV, Doctor of Economics, Professor
P. NEBOTOV, Candidate of Science, Director
Z. VARNALIY, Doctor of Economics, Professor
I. GUZHVA, Doctor of Economics
V. PYLA, Doctor of Economics, Professor
M. KYZYM, Doctor of Economics, Professor, member of the NASU
S. KULPINSKY, Doctor of Economics
V. KORNEEV, Doctor of Economics, Professor
S. VASYLCHAK, Doctor of Economics, Professor
H. LOPUSHNIAK, Doctor of Economics, Professor
I. KYCHKO, Doctor of Economics, Professor
L. SHOSTAK, Doctor of Economics, Professor
Z. HARBAR, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
K. CHERKASHYNA, Ph.D, Economic Sciences, Assistant Professor
Ye. IVANOV, Candidate of Science (Economics) (executive secretary)

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

AGNESHKA DZYUBINSKAYA, Doctor of Philosophy, Economic University of Katowice, Poland, Professor of the Department of Management of the Enterprise
ADAM SAMBORSKI, Ph.D., Economic University of Katowice, Poland, Professor of the Department of Enterprise Management
VIRGINIA YURENIENE, Professor, Doctor of Science, Head of the Department of Philosophy and Culturology, Kaunas Faculty, Vilnius University, Lithuania
GORBOVY ARTHUR YULIANOVICH, Professor, Doctor of Technical Sciences, Slovak Academy of Agrarian Sciences, member of the Department of Economics and Management, (Slovakia)
DIANA SPULBER, Ph.D., University of Genoa, Assistant Professor, Department of Philosophy of Societies, Genoa (Italy)
IVAN TYNEV DMITROV, Professor, Doctor of Economics, University «Prof. Dr. Asen Zlatarov, Head of the Department of Economics and Management, Burgas (Bulgaria)
MITAR LUTOVATS, Professor, Doctor of Technical sciences, UNION UNIV. Mykola Tesla, Faculty of Industrial Management, Head of Technology Department, Belgrade (Serbia)
YURAY SIPKO, Professor, Doctor of Economics, Slovak Academy of Sciences, Director of the Institute for Economic Research, Bratislava, Slovakia)
SOFIA VISHKOVSKA, Professor, Doctor of Sciences, Head of Department of Organization and Management, UTP University of Science and Technology, Bydgoszcz, Poland
STEFAN DIRKA, Doctor of Economics, Professor, Higher Economics School in Katowice Poland, Professor of Management and Marketing Department. International accredited by the Ministry of Science and Education of the Republic of Kazakhstan
TOMASH BERNAT, Professor, Doctor of Science, Head of the Department of Microeconomics, Faculty of Economics and Management, Szczecin University, Poland

Printed periodical «Market Relations Development in Ukraine»

Included in the international database of periodicals:

ISSN 2522–1620

Key title: Formuvannâ rinkovih vidnosin v Ukraïni

Abbreviated key title: Form. rinkovih vidnosin Ukr.

Indexing and reviewing: Ukrainika Naukova, Dzherelo

International information and scientometric data base: Google Scholar, Index Copernicus International (ICI), National Library of Ukraine after V.I. Vernadskiy

Market Relations Development in Ukraine, 2023. Certificate of state registration of printed mass media Series KB 22545–12445 PR from 02.20.2017

© State Research Institute of Informatization and Economic Modeling, 2023

ЗМІСТ

Макроекономічні аспекти сучасної економіки

ТКАЧЕНКО О. М. Конституційні та нормативні засади державного управління в сфері економіки в сучасних умовах.....	5
ВАСИЛЬЧАК С. В., ПЕТРИНЯК У. Я., СОЛОВІЙ С. Б., ВІВЧАРУК О. М. Теоретичні основи дослідження конкурентоспроможності бізнес структур в умовах інтеграції до ЄС.....	11
КОНОНЧУК О. В., ФОМОВ Д. О. Діджиталізація банківських послуг управління інвестиційними ресурсами.....	19
КАГАНЕЦЬ-ГАВРИЛКО Л. П., ГУШТАН Т. В. Макросередовище сфери туризму України за показниками та критеріями якості.....	27
МАРОВА С. Ф., ЛОЖАЧЕВСЬКА О. М., ЛЕМЕЩЕНКО Н. М., ЧАЙКА М. О. Розробка конкурентної стратегії розвитку інноваційно орієнтованого підприємства в умовах діджиталізації, глобалізації та активізації безпекових механізмів.....	32

Інноваційно-інвестиційна політика

КОВАЛЕНКО Н. В., САВЕНКО О. А., ГІРНЯК К. М., ГРОМОВА О. О. Інформаційний менеджмент на інноваційно орієнтованому підприємстві в контексті вдосконалення адаптивних програм управління персоналом.....	38
МІЩЕНКО М. І., ЧЕРНОВА Н. С., ДЕРГАЧОВ Є. В., БОРОДАЙ Д. А. Моделювання управлінських рішень в системі управління інвестиційними потоками на інноваційно орієнтованому підприємстві в умовах посилення конкуренції.....	45
ЛОГОША Р. В., ДЯЧЕНКО М. В. Зарубіжний досвід застосування методів державного регулювання інноваційного розвитку АПК.....	52
ГУК О. В., МОХОНЬКО Г. А., ШЕВЧЕНКО О. М., СТАРЧЕНКО І. Ю. Адаптивний механізм конкурентного управління фінансовою безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в контексті діджиталізації.....	59
НАВРОЦЬКА Т. А., ШЕВЧЕНКО І. Б., ШЕНДЕРІВСЬКА Л. П., ПЕТРЕНКО О. І. Адаптивний менеджмент маркетингової підсистеми інноваційно орієнтованого підприємства в умовах діджиталізації, глобалізації та активізації безпекових механізмів.....	66

Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності

СТАДНІК І. Я., ПІДДУБНИЙ В. А., КРАСНОЖОН С. В., ПИЛИПЕЦЬ О. М. Економічна ефективність теплових систем мініпекарні.....	74
КОЛОДІЙЧУК А. В., ВАЖИНСЬКИЙ Ф. А. Оцінка готовності торговельного бізнесу інформаційних технологій до впровадження систем контролінгу.....	80
ПОПРОЗМАН О. І., МИХАЙЛОВ А. П., КУРГУЗЕНКОВА Л. А., ОПАНАСЕНКО О. М. Управління власним капіталом підприємства.....	85
МОЛНАР О. С., ІЛЬЧЕНКО О. Ю., ГОЛОВЕЙ В. В. Асортиментні концепції в системі збуту підприємств.....	93
УСТІК Т. В., НАЗАРЕНКО С. В. Маркетингові інструменти зниження підприємницьких ризиків на інноваційно орієнтованих аграрних підприємствах в умовах адаптування зовнішньоекономічної діяльності.....	98
ЛИШЧЕНКО М. О., МАКАРЕНКО Н. О., КУЛИК А. А., ПОЛИВОДА В. В. Управління економічною безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в умовах сталого розвитку, діджиталізації, глобалізації та активізації системи адаптивного маркетингу.....	105
ПЕТРИК В. В., СЕРБИНСЬКИЙ А. В., ЦЕРКОВНЮК Ю. В. Форми систем збуту продукції та шляхи формування каналів реалізації підприємств.....	112
ТЕМЧИШИНА Ю. Л., КУДРЕНКО Н. В. Удосконалення обліку оплати праці у сучасному банку.....	117

Соціально-трудова проблеми

ГРАМЧЕНКО Р. А. Теоретичні засади ефективності використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств.....	123
---	-----

УДК: 338.24:330.341.1

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7786997>ЛОГОША Р. В.
ДЯЧЕНКО М. В.

Зарубіжний досвід застосування методів державного регулювання інноваційного розвитку АПК

Предметом дослідження є практичний зарубіжний досвід застосування методів державного регулювання інноваційного розвитку АПК.

Метою статті є проведення аналізу зарубіжного досвіду застосування методів державного регулювання інноваційного розвитку АПК та можливості його імплементації в Україні.

Методи дослідження. У роботі використані діалектичний метод наукового пізнання, аналіз та синтез, метод порівняння та узагальнення даних.

Результати роботи. У статті досліджено особливості державного регулювання інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі в зарубіжних країнах світу. Дослідженням встановлено що в країнах з високим рівнем економічного розвитку, основними методами державного регулювання економіки є прямі і непрямі. Удосконалення напрямів державного регулювання інноваційного розвитку АПК України можливо забезпечити за рахунок збільшення обсягів державної підтримки товаровиробників, які виробляють переважну частину основної сільськогосподарської продукції, що сприяє реалізації цільових програм через фінансування окремих видів діяльності. Визначено, що система державної підтримки суб'єктів аграрного ринку має бути спрямована на формування умов для їх інтеграції в систему суспільних аграрних відносин. Успішність державного регулювання інноваційного розвитку АПК в країнах ЄС зумовлена комплексним підходом до його розвитку, що відображено у державних стратегіях і програмах. При цьому кожна країна обирає оптимальне співвідношення між різноманітними інструментами державного регулювання залежно від національних особливостей розвитку аграрного сектору та цілей аграрної політики.

Галузь застосування. Інноваційно–інвестиційна політика.

Висновки. В країнах, що досягли значних результатів в інноваційному розвитку аграрного сектору економіки, вагоме місце належить прямим і непрямим методам державного регулювання. Одним із завдань, що вирішуються при тісному поєднанні даних методів, є розвиток інноваційної кооперації яка має істотний потенціал активізації інноваційної діяльності, в тому числі на регіональному рівні.

Важливим етапом на шляху євроінтеграції України до ЄС має стати орієнтація на європейську модель інноваційного розвитку аграрного сектору, що прискорить наближення вітчизняного АПК до рівня європейських стандартів, його адаптацію до Спільної аграрної політики ЄС. Відтак, подальші розробки в цьому напрямі дослідження мають бути спрямовані на застосування комплексного підходу до інноваційного розвитку вітчизняного АПК з врахуванням національних особливостей його розвитку.

Ключові слова: державна політика, державне регулювання, зарубіжний досвід, аграрний сектор, економічна політика.

LOHOSHA R. V.
DIACHENKO M. V.

European experience of professional training of marketers in higher education institutions

The subject of the research there is practical foreign experience in the application of methods of

state regulation of innovative development of the agricultural industry.

The purpose of the article is the analysis of foreign experience in the application of methods of state regulation of the innovative development of the agricultural industry and the possibility of its implementation in Ukraine.

Research methods. The work uses the dialectical method of scientific knowledge, analysis and synthesis, the method of comparison and generalization of data.

Results of work. The article examines the peculiarities of state regulation of innovative activities in the agro–industrial complex in foreign countries of the world. Research has established that in countries with a high level of economic development, the main methods of state regulation of the economy are direct and indirect. It is possible to improve the areas of state regulation of the innovative development of the agricultural sector of Ukraine by increasing the amount of state support for commodity producers who produce the majority of the main agricultural products, which contributes to the implementation of targeted programs through the financing of certain types of activities. It was determined that the system of state support for the subjects of the agrarian market should be aimed at creating conditions for their integration into the system of public agrarian relations. The success of the state regulation of the innovative development of agriculture in the EU countries is determined by a comprehensive approach to its development, which is reflected in state strategies and programs. At the same time, each country chooses the optimal ratio between various instruments of state regulation depending on the national characteristics of the development of the agrarian sector and the goals of the agrarian policy.

Field of application. Innovation and investment policy.

Conclusions. In countries that have achieved significant results in the innovative development of the agricultural sector of the economy, a significant place belongs to direct and indirect methods of state regulation. One of the tasks solved by a close combination of these methods is the development of innovative cooperation, which has a significant potential to activate innovative activity, including at the regional level.

An important stage on the path of Ukraine's European integration into the EU should be orientation towards the European model of innovative development of the agricultural sector, which will accelerate the approach of the domestic agricultural sector to the level of European standards, its adaptation to the Common Agricultural Policy of the EU. Therefore, further developments in this area of research should be aimed at applying a comprehensive approach to the innovative development of the domestic agricultural industry, taking into account the national features of its development.

Key words: state policy, state regulation, foreign experience, agricultural sector, economic policy.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобально–трансформаційних змін, лідерство на світових аграрних ринках мають ті країни, в економічному розвитку яких переважає інноваційна діяльність. Попит на інновації в аграрній сфері завжди наявний, тому саме вони є і мають бути пріоритетним напрямком у аграрній політиці будь–якої країни, яка прагне економічного розвитку. Потрібно формувати таку державну політику регулювання інноваційної діяльності АПК, яка б давала можливість постійно стимулювати діяльність агропромислових підприємств та наукових установ. Також крім державного регулювання доцільно використовувати методи державної підтримки інноваційної діяльності підприємств АПК.

Обґрунтовуючи засади державного регулювання інноваційного розвитку АПК, доцільно

звернути увагу на досвід розвинутих країн світу. Нині вітчизняний аграрний сектор вимагає оптимального поєднання державного регулювання і ринкових важелів, що формує необхідність розробки нової теорії та удосконалення практики державного впливу на макро– і мікроекономічні процеси в аграрному секторі економіки та пов'язаних з ним галузях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності в АПК досліджували такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як В. Андрійчук, В. Бойко, І. Гончарук, П. Гайдучський, Г. Калетнік, Б. Кваснюк, Ю. Лузан, В. Месель–Веселяк, О. Могильний, А. Стельмашук, П. Саблук, Г. Черковський, Г. Беккер, Р. Дорнбуш, І. Дюмулен, Я. Корнаї, А. Лаффер, І. Сакс, М. Фрідмен, Ф. Хайєк та ін.

Незважаючи на значне число наукових праць, низку ключових питань про роль державного регулювання в інноваційній діяльності АПК розкрито не повною мірою. Додаткового аналізу і дослідження потребують питання можливості імплементації зарубіжного досвіду державного регулювання інноваційної діяльності в АПК України.

Метою статті є проведення аналізу зарубіжного досвіду застосування методів державного регулювання інноваційного розвитку АПК та можливості його імплементації в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нині в умовах військового стану та тимчасовою окупацією східних та південних областей України, розвитку інноваційних процесів в АПК України не відбувається. В аграрному секторі зберігається і надалі несприятлива макроекономічна ситуація, у тому числі і в науково–технічній сфері, що в поєднанні з низькими інвестиційними можливостями аграрних товаровиробників істотно обмежує умови для активізації інноваційної діяльності в АПК.

Ситуація що склалася в Україні вимагає нового концептуального підходу до розвитку аграрного сектору економіки із врахуванням інноваційних підходів до збалансованості внутрішнього продовольчого ринку та експортного потенціалу, збалансованості в економічному, соціальному та екологічному розвитку, цільової спрямованості експортних галузей сільського господарства згідно з обраними стратегіями, врахування потенційних можливостей і майбутніх ризиків, синергетичного ефекту від збалансованого підходу до формування і реалізації інноваційних стратегій [1, с.151].

Передовий зарубіжний досвід і наукові дослідження в аграрній сфері економіки свідчать про те, що подальший розвиток інноваційних процесів в АПК неможливо без глибокого і всебічного аналізу сучасного стану інноваційної діяльності в галузях, який би дозволив дати оцінку і розробити продуману, виважену інноваційну політику, активна реалізація якої дозволить забезпечити науково–технічний прогрес в агропромисловому виробництві.

Досвід розвинутих країн світу з державного регулювання інноваційної діяльності аграрного сектора доводить, що доцільно звернути увагу на основні методи (податкові пільги, дотації, кредити, субсидії, інші форми стимулювання інноваційної діяльності) які застосовують. У розвинутих країнах світу значно кращі можливості для прямого інвестування інноваційної діяльності аграр-

ного сектора на всіх її стадіях. Поряд з цим у цих країнах розроблені і впроваджені ефективні моделі організації інноваційної діяльності в аграрному секторі, елементи яких можуть бути імplementовані і у вітчизняній практиці [2, с. 32].

Тітаренко Г. виділяє три моделі державного стимулювання інноваційного розвитку європейських країн для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму реалізації інноваційного розвитку в Україні:

1) Скандинавська модель, яка характеризується: розвиненим інституціональним середовищем, високим рівнем залучення державного сектору у фінансування інноваційного розвитку та високою роллю закладів вищої освіти у інноваційному розвитку;

2) Західноєвропейська модель передбачає: постійне вдосконалення інституційного середовища, домінування підприємницького сектору у фінансуванні інноваційного розвитку, значна частка закладів вищої освіти у виконанні інноваційних досліджень та поєднання прямих і непрямих методів державного регулювання розвитку інноваційної діяльності;

3) Центральноевропейська модель передбачає: розвиток інституціонального середовища, значне державне фінансування інноваційної діяльності із зарубіжних джерел, концентрація інноваційного розвитку у середньотехнологічних галузях, у яких успішно функціонують великі національні та транснаціональні компанії [3, с. 44].

В умовах інтеграції України у Європейський Союз, досвід країн, що є членами Євросоюзу і здійснюють інноваційну діяльність в аграрному секторі, є дуже цінним для України. Особливий інтерес викликають країни, що пройшли успішну адаптацію в ланках ЄС.

Проведемо дослідження основних методів державного регулювання інноваційного розвитку АПК, що застосовуються в окремих країнах.

США та Японія є лідерами за рівнем розвитку інноваційної діяльності та за фінансуванням НДДКР, тому вони є найбільшими конкурентами підприємств Західної Європи, що змушує їх активізувати свої зусилля в галузі координації та інтеграції НДДКР, проведення спільних інвестиційних проектів. Останні декілька десятиліть, високі позиції в рейтингах розвитку інноваційної діяльності, утримували США. За минулі двадцять років, у США ступінь державного регулювання інно-

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

ваційної діяльності значно зріс, а значна частина інновацій розробляється в рамках державно–приватного партнерства [4, с. 79].

США являються флагом по впровадженню інноваційної діяльності в аграрному секторі. Основними характеристиками американської моделі державного регулювання інноваційного розвитку агропромислового комплексу є: прагнення до лідерства в аграрній науці і наукових дослідженнях; орієнтація на повний виробничий цикл – від виникнення інноваційної ідеї до масового виробництва готової продукції (послуг); державна підтримка виконавців НДДКР; формування потужних науково–виробничих комплексів (технополісів, агротехнопарків, кластерів, тощо). Основними форми стимулювання інноваційної діяльності в аграрному секторі за цією моделлю виступають: програмно–цільове фінансування, державні замовлення на контрактній основі, пільгове оподаткування (інвестиційний податковий кредит, прискорена амортизація), підтримка формування і розвитку агрокластерів.

Для фінансування і подальшого впровадження фундаментальних та прикладних робіт у США створюють спеціальні програми фінансування:

1) програма створення компаній інвестування малих підприємств (SBIC);

2) програма трансферу технологій малих підприємств (STTR);

3) програма інноваційних досліджень малих підприємств (SBIR) [5, с. 15].

Також у США поширеним є такий вид фінансування інноваційної діяльності, як венчурне фінансування. Багато венчурних організацій фінансують проекти, які є найбільш успішними у всьому світі.

Одним із пріоритетних напрямів економічної політики країн ЄС є державне регулювання агропромислового комплексу. В цьому контексті була розроблена і прийнята Спільна аграрна політика ЄС, що передбачає систему гарантованих цін, регулювання аграрного ринку і митний протекціонізм в торгівлі з іншими країнами [6, с. 49].

Європейська модель інноваційного розвитку аграрного сектору базується на: формуванні інноваційної політики на регіональному, національному і наднаціональному рівнях; структурній перебудові аграрної економіки в окремих регіонах; створенні наукових і технологічних парків з широким спектром функцій; реалізації масштабних цільових проектів по виробництву і реалізації

сільськогосподарської продукції; спрямованості на максимальний прибуток при мінімальних зусиллях; створенні сприятливого інвестиційного середовища та венчурного фінансування у формі інвестицій в акціонерний капітал та інвестиційні позики в галузі сільського господарства. Форми стимулювання інноваційної діяльності аграрного сектору є: дотації, субсидії, довгострокові позики, державне замовлення та державні закупівлі, податкові кредити, кредитні гарантії, пільгове оподаткування, система страхування кредитів, прискорена амортизація тощо.

У Японії модель інноваційного розвитку аграрного сектору побудована на: співпраці державних структур та приватних підприємств; системі комунікацій та обміну інформацією між учасниками ринкових відносин; кооперації і конкуренції на різних етапах інноваційного процесу; розробці довгострокових програм створення зон новітніх агротехнологій; орієнтації на максимальну продуктивність праці, досягнень світової науки, передових технічних розробок з їх доопрацюванням і запуском у агропромислове виробництво. До основних форм стимулювання інноваційної діяльності в Японії належать: пряме державне фінансування, пільгові кредити, пільгове оподаткування, зокрема університетів та науково–дослідних інститутів; субсидії, субвенції тощо [7, с. 231].

Японські компанії також активно розробляють та впроваджують інноваційні продукти, завдяки значному сприянню з боку держави. І завдяки швидкому розвитку інновацій Японія стала першою державою, яка коли–небудь атакувала США в плані виробництва інноваційних продуктів. У інноваційній діяльності Японії спостерігається тенденція розвитку державно–приватного партнерства, міжнародного співробітництва, значущим проявом яких є інтенсифікація зусиль з розвитку міжнародної інноваційної кооперації, в тому числі на рівні регіонів [8, с. 53].

Досвід формування державно–приватного партнерства притаманний таким країнам як Німеччина, Франція, Іспанія, Португалія, Ізраїль. Роль держави зводиться до окреслення нею системи ризиків, які будуть компенсуватися за рахунок субсидій. Держава визначає, яка частина витрат товаровиробників на страхування врожаю чи ВРХ буде компенсована за рахунок субсидій та здійснює організацію перестраховування. У разі настання форс–мажорних обставин і виникнен–

ням значних збитків, держава пропонує страховим організаціям програми перестраховання або застосовує механізми міжнародного перестраховання. Розвиток державно–приватного партнерства можна стимулювати через податкові пільги, дольові субсидії та платформи співпраці [9, с. 45].

Зазначені особливості державного регулювання інноваційної діяльності в агропромисловому комплексі характерні для моделей національних економік цих країн. Досить поширеним явищем є пряма державна підтримка інноваційного розвитку у формі цільового фінансування через численні спеціальні програми, гранти тощо. Застосовується також і непряма державна підтримка аграрного сектору за допомогою податкових та інших пільг. Попри те для економічно розвинених країн світу характерна орієнтація на створення сприятливих умов для залучення в інноваційну сферу приватних інвестицій, а державні фінансові ресурси відіграють в інноваційному процесі другорядну роль [10, с. 66]. Винятком з цього є КНР, де в більшості наукових досліджень домінує академічна наука. Фактично в усіх розвинених країнах світу забезпечується захист інтелектуальної власності та авторських прав. Незважаючи на високий рівень фінансування наукових досліджень різних галузей і сфер, в економічно розвинених країнах світу, визначені пріоритетні напрями розвитку, в яких визначений вплив державної підтримки інноваційного розвитку. Такий підхід має місце і в Україні із прийняттям Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». Одним із стратегічних пріоритетних напрямів визначено технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу [11].

Питанням розвитку державної інноваційної інфраструктури особливу увагу приділяють також в США, Японії, Китаї, Індії. У більшості розвинутих країн світу, уряди надають стратегічні рекомендації щодо досліджень та інновацій та фінансують науково–дослідні установи, приватні компанії та дорадчі системи. Державне фінансування надається науково–дослідним установам або через фінансування наукових рад чи фондів цих організацій, які асигнують фінансові ресурси на реалізацію проєктів. Залежно від країни, частина або повне фінансування інноваційних досліджень інтегровані в загальну інноваційну політику. У низці країн з ринковою економікою, міністерства агропромислового комплексу відіграють визначну

роль у фінансуванні та проведенні інноваційних досліджень за допомогою науково–дослідних інститутів [12, с. 448]. До складу цих науково–дослідницьких інститутів входять регіональні бюро та науково–дослідні лабораторії, які беруть участь у розповсюдженні отриманих інновацій.

Крім державних дослідницьких центрів, заклади вищої освіти в цих країнах виконують також науково–дослідні роботи в аграрному секторі економіки. Вони, як правило, зосереджують свою діяльність на наукових дослідженнях функціонування регіональних АПК і отримують необхідне фінансування. У країнах ЄС, сільськогосподарські НДДКР фінансуються як частина загальних механізмів НДДКР, але проводяться переважно в закладах вищої освіти із спеціалізацією в галузі сільського господарства (університет сільськогосподарських наук у Швеції). В Естонії, Латвії та Нідерландах до закладів вищої освіти аграрного профілю входять прикладні науково–дослідні інститути. У Туреччині більше 40 закладів вищої освіти займаються науково–дослідними роботами у галузях сільського господарства. Ще більша різноманітність є характерною серед дорадчих систем.

У всіх розглянутих вище країнах протягом останніх десяти років розробляються стратегічні плани щодо досліджень агропромислового комплексу, як частина національних стратегій розвитку наукових технологій та інновацій. У цьому контексті науково–дослідницькі організації формують власні цілі і завдання. У США, Канаді, КНР, Туреччині координація функціонування громадських дослідницьких організацій є дуже важливою для успішного визначення довгострокових цілей для НДДКР та інновацій.

Причини відмінностей в підходах використання в інструментах підтримки інноваційного процесу визначити надзвичайно складно, оскільки потрібно враховувати велику кількість різних факторів, серед яких особливості національної культури і історію країни, сучасний економічний та політичний стан, які суттєво впливають на прийняття політичних рішень. У країнах з більш низьким рівнем науково–технологічного розвитку, ніж у країнах ЄС, використовують заходи загального характеру, які дозволяють підтримувати широке коло напрямків в усіх секторах економіки. У цьому випадку уряд таких країн орієнтується на заходи фіскального стимулювання, які відрізняються між собою тим, що дають змогу ринку і

ІННОВАЦІЙНО–ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

його учасникам самостійно вирішувати, які галузі економіки держави слід розвивати [13, с. 65].

Інноваційна модель розвитку інноваційного розвитку аграрного сектору потребує витрат на фінансування науки не менше 1% ВВП країни. До країни, які досягли високих темпів економічного зростання галузей сільського господарства за рахунок інноваційного чинника відносять США, Японія, Німеччина, Франція, Великобританія. Ці країни з року в рік займають провідні позиції у рейтингу країн світу за фінансуванням НДДКР аграрного сектору.

У сучасних ринкових умовах об'єктивно зростає необхідність концептуального переосмислення ролі державного регулювання аграрного сектору в частині формування довгострокової стратегії та методологічних підходів до її реалізації на основі досвіду зарубіжних країн. У процесі розробки стратегії розвитку державної підтримки національного аграрного сектору слід повною мірою враховувати вплив зовнішніх чинників та їхні наслідки [14 – 15].

Враховуючи досвід існуючих методів державної підтримки аграрного сектору економіки в країнах з ринковою економікою, подальше удосконалення напрямів державного регулювання інноваційного розвитку АПК України можна забезпечити за рахунок збільшення обсягів державної підтримки тих товаровиробників, які виробляють переважну частину основної сільськогосподарської продукції, проживають у сільській місцевості та живуть за рахунок доходів, отриманих від роботи в сільському господарстві. Це в свою чергу сприятиме реалізації цільових програм через фінансування окремих видів діяльності аграрних виробників із використанням механізму контролю. Система державної підтримки суб'єктів аграрного ринку має бути спрямована на формування умов для їх інтеграції в систему суспільних аграрних відносин. Успішність державного регулювання інноваційного розвитку АПК в країнах ЄС зумовлена комплексним підходом до його розвитку, що відображено у державних стратегіях і програмах. При цьому кожна країна обирає оптимальне співвідношення між різноманітними інструментами державного регулювання залежно від національних особливостей розвитку аграрного сектору та цілей аграрної політики.

Отже, враховуючи досвід розвинених країн у сфері активізації інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві, можна виділити

прямі та непрямі методи стимулювання інноваційної сфери. До прямих методів, які можуть бути використанні в АПК України відносять: бюджетне фінансування чи надання кредитів на пільгових умовах аграрним підприємствам і організаціям, що здійснюють НДДКР та готують висококваліфіковані кадри для галузей сільського господарства; створення і успішне функціонування об'єктів наукової та обслуговуючої інфраструктури у регіонах України, де концентрується науково-дослідна діяльність в аграрному секторі економіки; безоплатна передача або надання на пільгових умовах державного майна та земельних ділянок для організації інноваційної діяльності аграрних підприємств і організацій; державні замовлення, переважно у формі контрактів на проведення НДДКР у агропромисловому комплексі; створення науково-технічних зон із спеціальним режимом інноваційно-інвестиційної діяльності аграрного сектору; реалізація цільових програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності аграрного бізнесу. До непрямих методів, що є найбільш пріоритетними в АПК України слід віднести податкові пільги на інвестиції, що здійснюються в інноваційну сферу аграрного сектору та законодавчі норми, які стимулюють науково-дослідну активність в АПК України.

Крім того, одним з першочергових завдань для аграрного сектору економіки України має стати створення економіко-правового механізму розроблення й впровадження новітніх технологій та інновацій у практичну господарську діяльність аграрних підприємств та організацій. Цей механізм має сприяти формуванню сприятливих умов для розвитку інноваційної діяльності суб'єктів аграрного ринку. Також важливим є формування економічної політики державними органами в Україні щодо впровадження у виробництво, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції нових технологій та джерел їх фінансування.

Висновки

В країнах, що досягли значних результатів в інноваційному розвитку аграрного сектору економіки, вагоме місце належить прямими і непрямими методами державного регулювання. Одним із завдань, що вирішуються при тісному поєднанні даних методів, є розвиток інноваційної кооперації яка має істотний потенціал активізації інноваційної діяльності, в тому числі на регіональному рівні.

Важливим етапом на шляху євроінтеграції України до ЄС має стати орієнтація на європейську модель інноваційного розвитку аграрного сектору, що прискорить наближення вітчизняного АПК до рівня європейських стандартів, його адаптацію до Спільної аграрної політики ЄС. Відтак, подальші розробки в цьому напрямі дослідження мають бути спрямовані на застосування комплексного підходу до інноваційного розвитку вітчизняного АПК з врахуванням національних особливостей його розвитку.

Список використаних джерел

1. Global Modernities / Ed. by M. Featherstone, S. Lash, R.L. Robertson. Thousand Oaks; New Delhi. 2005. 675 p.
2. Логоша Р.В. Теорії державного регулювання економіки в контексті сучасної моделі ринку. Information economy: knowledge, competition and increase: collective monograph. C.E.I.M., Valencia, Venezuela. 2017. P. 30–39.
3. Тітаренко Г. Аналіз зарубіжного досвіду державного регулювання інноваційного розвитку та доцільності його використання в Україні. Проблеми науки. 2014. №11–12. С. 44–45.
4. Водянка Л. Д., Підгірна В. С., Сироїшко К. В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 77–82.
5. Бошота Н. В., Шишоло Д. В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Молодий вчений. 2016. №9. С.14–18.
6. Логоша Р. В. Державне регулювання ринку овочів: стан, проблеми, шляхи вирішення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2016. Випуск 17, Ч. 2. С. 47–50.
7. Петрова І. Л., Шпильова Т. І., Сисоліна Н. П. Інноваційна діяльність: стимули і перешкоди: монографія. Київ: Дорадо, 2010. 320 с.
8. Овчаренко Л. В. Роль державного регулювання у становленні інноваційного підприємництва в країнах з перехідною економікою. Наукові записки. 2013. Т.21. С. 49–55.
9. Алескерова Ю. В. Моделі страхової політики при сільськогосподарському страхуванні. Економіка АПК. 2014. №10. С. 45–53.
10. Паризький І. В. Зарубіжний досвід державного управління інноваційно–технологічним розвитком економіки. Економічний простір. 2017. №118. С. 60–71.
11. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № № 3715–VI (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 20.02.2032).
12. Логоша Р. В. Формування постіндустріального ринку овочевої продукції в Україні: монографія. Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня». 2017. 515 с.
13. Ядранська О. В. Зарубіжний досвід державного регулювання науки: основні форми та напрями. Збірник наукових праць ДонДУУ. Сер.: Державне управління. 2016. Вип. 93, Т.8. С. 63–69.
14. Логоша Р. В. Особливості інноваційного розвитку галузі овочівництва. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2017. Випуск 25. С. 86–91.
15. Мороз О. В., Логоша Р. В., Підвальна О. Г. Нормативно–правова регламентація процесу формування ринкових механізмів в аграрній економіці. Міжнародний науково–виробничий журнал «Економіка АПК». 2019. № 5. С. 27–39. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201905027> <http://eapк.org.ua/ru/contents/2019/05/27>

References

1. Global Modernities / Ed. by M. Featherstone, S. Lash, R.L. Robertson. Thousand Oaks; New Delhi. 2005. 675 p.
2. Lohosha R. V. Teoriyi derzhavnoho rehulyuvannya ekonomiky v konteksti suchasnoyi modeli rynku. Information economy: knowledge, competition and increase: collective monograph. C.E.I.M., Valencia, Venezuela. 2017. P. 30–39.
3. Titarenko H. Analiz zarubizhnoho dosvidu derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoho rozvytku ta dotsil'nosti yoho vykorystannya v Ukraini. Problemy nauky. 2014. №11–12. S. 44–45.
4. Vodyanka L. D., Pidhirna V. S., Syroyizhko K. V. Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoi diyal'nosti. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2018. № 9. S. 77–82.
5. Boshota N. V., Shyshola D. V. Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya innovatsiynoi diyal'nosti. Molodyy vchenyy. 2016. №9. S.14–18.
6. Lohosha R. V. Derzhavne rehulyuvannya rynku ovochiv: stan, problemy, shlyakhy vyrishennya. Naukovyy visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky. 2016. Vypusk 17, Ch. 2. S. 47–50.
7. Petrova I. L., Shpyl'ova T. I., Sysolina N. P. Innovatsiyna diyal'nist': stymuly i pereshkody: monohrafiya. Kyiv: Dorado, 2010. 320 s.
8. Ovcharenko L. V. Rol' derzhavnoho rehulyuvannya u stanovlenni innovatsiynoho pidpryyemnytstva v krainakh z perekhidnoyu ekonomikoyu. Naukovi zapysky. 2013. T.21. S. 49–55.

9. Aleskerova Yu. V. Modeli strakhovoyi polityky pry sil's'kohospodars'komu strakhuvanni. Ekonomika APK. 2014. № 10. S. 45–53.

10. Paryz'kyy I. V. Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho upravlinnya innovatsiyno–tehnolohichnym rozvytkom ekonomiky. Ekonomichnyy prostir. 2017. № 118. S. 60–71.

11. Pro priorytetni napryamy innovatsiynoyi diyal'nosti v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 08.09.2011 № № 3715–VI (zi zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715–17> (data zvernennya: 20.02.2032).

12. Lohosha R. V. Formuvannya postindustrial'noho rynku ovochevoyi produktsiyi v Ukraini: monohrafiya. Vinnytsya: PrAT «Vinnyts'ka oblasna drukarnya». 2017. 515 s.

13. Yadrans'ka O. V. Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya nauky: osnovni formy ta napryamy. Zbirnyk naukovykh prats' DonDUU. Ser.: Derzhavne upravlinnya. 2016. Vyp. 93, T.8. S. 63–69.

14. Lohosha R. V. Osoblyvosti innovatsiynoho rozvytku haluzi ovochivnytstva. Naukovy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Ekonomika i menedzhment. 2017. Vypusk 25. S. 86–91.

15. Moroz O. V., Lohosha R. V., Pidval'na O. H. Normatyvno–pravova rehlementatsiya protsesu formu-

vannya rynkovykh mekhanizmiv v ahrarniy ekonomitsi. Mizhnarodnyy naukovo–vyrobnychy zhurnal «Ekonomika APK». 2019. № 5. S. 27–39. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221–1055.201905027> <http://eapk.org.ua/ru/contents/2019/05/27>

Дані про авторів

Логоша Роман Васильович,

д.е.н., доцент, завідувач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету

e-mail: konffmp@ukr.net

Дяченко Михайло Васильович,

аспірант Вінницького національного аграрного університету

Information about the authors

Roman Lohosha,

Doctor of Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Agrarian Management and Marketing of Vinnytsia National Agrarian University

e-mail: konffmp@ukr.net

Mykhailo Diachenko,

postgraduate Vinnytsia National Agrarian University

УДК 658:65.012.8

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7787005>

ГУК О. В., МОХОНЬКО Г. А.,

ШЕВЧЕНКО О. М., СТАРЧЕНКО І. Ю.

Адаптивний механізм конкурентного управління фінансовою безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в контексті діджиталізації

Актуальність теми дослідження. Дослідження питань адаптивного механізму конкурентного управління фінансовою безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в контексті діджиталізації обумовлюється ускладненою сигнаторикою імпульсів в сучасних умовах апогею значної кількості видів ризиків та загроз.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки України характеризується проявом великої кількості чинників, які негативно впливають на роботу інноваційно орієнтованого підприємства. Дія даних чинників викликає неузгодженість руху матеріальних та фінансових потоків, що призводить до значних збитків і, як наслідок, втрати інноваційно орієнтованим підприємством фінансової безпеки. Зважаючи на вищесказане, актуальним напрямком сталого функціонування українських інноваційно орієнтованих підприємств є формування механізму ефективного управління фінансовою безпекою підприємства. Дане питання в контексті діджиталізації обумовлює актуальність теми дослідження.

Постановка мети і завдань дослідження – дослідити адаптивний механізм конкурентного управління фінансовою безпекою інноваційно орієнтованого підприємства в контексті діджиталізації.

Метод або методологія дослідження. В статті використано наступні методи: монографічний, графічний, аналізу і синтезу, систематизації.

Презентація основного матеріалу (результати дослідження). З метою забезпечення фінансової безпеки інноваційно орієнтованого підприємства запропоновано адаптивний меха-